

BİRİNCİ OTURUM TARTIŞMALARI

22 Kasım 1999

Oturum Başkanı - Cengiz GÖLTAŞ

BAŞKAN - Sayın delegeler, değerli katılımcılar; Türk Mühendis Mimar Odaları Birliği Türkiye II. Enerji Sempozyumu'nun ilk oturumunu açıyorum.

Birinci oturum olarak "Türkiye'de Enerji Sektöründe Politika Bildirimleri, Uygulamalar ve Sonuçlar" ana başlığını seçtik. Bu oturumumuzda 6 tane bildiri sunulacak. Ben sırasıyla dilerseniz okuyayım.

"Elektrik Sektörüne Genel Bir Bakış" Sayın Gültekin Türkoğlu, Türkiye Elektrik Kurumu Eski Genel Müdürü, Elektrik Yüksek Mühendisi.

İkinci konu, "Ülkemiz Elektrik Enerji Sektöründe Özelleştirme Gerçekleri" Tuncay Derman, Enerji Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nda Daire Başkanı; Suat Kızılyallı, Enerji Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nda Elektrik Mühendisi.

Üçüncü konu, "Türkiye'de Elektrik Enerjisi Dağıtımının Bugünü ve Hedeflenen Yeni Politikalar" Mustafa Çetin, Enerji Tabii Kaynaklar Bakanlığı Enerji İşleri Genel Müdürlüğü.

Dördüncü konu, "Özelleştirme ve Enerji Sektöründeki Uygulamalar" bu bildiriye Enerji-Yapı Yol Sen Örgütlenme Sekreteri olan Çetin Kurtoğlu sunacak.

Beşinci konu, "Enerji Kamusal Bilgilenme Hakkı ve Şeffaflık" Gökhan Candoğan, Avukat, EMO Hukuk Müşaviri.

Altıncı konu, "Uluslararası İktisadi Politikaların Işığında Enerji Sektöründe Kamu Örgütlenmesi ve Kamu İşletmeciliğinin Sorunları" bu bildiriye de KİGEM adına İlter Ertuğrul sunacak.

Şimdi sözü daha fazla uzatmadan ilk bildirisini sunmak üzere "Elektrik Sektörüne Genel Bir Bakış" konusuyla ilgili Sayın Gültekin Türkoğlu'nu kürsüye davet ediyorum.

TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası

GÜLTEKİN TÜRKOĞLU (TEK Eski Genel Müdürü) - "Elektrik Sektörüne Genel Bir Bakış" konulu bildirisini sundu.

BAŞKAN - İkinci konuşmacımız Enerji Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nda Daire Başkanı Sayın Tuncay Derman. "Ülkemiz Elektrik Enerji Sektöründe Özelleştirme Gerçekleri" konulu bildirisini sunacaklar.

Buyurun.

TUNCAY DERMAN (ETKB Daire Başkanı) - "Ülkemiz Elektrik Enerji Sektöründe Özelleştirme Gerçekleri" konulu bildirisini sundu.

BAŞKAN - Üçüncü konuşmacımız "Türkiye'de Elektrik Enerjisi Dağıtımının Bugünü ve Hedeflenen Yeni Politikalar" konulu bildirisini sunacak olan Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nda Şube Müdürü Mustafa Çetin.

MUSTAFA ÇETİN (ETKB Enerji İşleri Gn.Md.lüğü Şube Müdürü) - "Türkiye'de Elektrik Enerjisi Dağıtımının Bugünü ve Hedeflenen Yeni Politikalar" konulu bildirisini sundu.

BAŞKAN - Şimdi Enerji-Yapı Yol Sen adına Örgütlenme Sekreteri Sayın Çetin Kurtoğlu "Özelleştirme ve Enerji Sektöründeki Uygulamalar" konulu bildirisini sunacaklar.

ÇETİN KURTOĞLU (Enerji-Yapı Yol Sen Örgütlenme Sekreteri) - "Özelleştirme ve Enerji Sektöründeki Uygulamalar" konulu bildirisini sundu.

BAŞKAN - Beşinci konuşmacımız Gökhan Candoğan, Avukat, Elektrik Mühendisleri Odası Hukuk Müşaviri, "Enerji, Kamusal Bilgilenme Hakkı ve Şeffaflık" konusunda bildirisini sunacak.

GÖKHAN CANDOĞAN (Avukat, Elektrik Mühendisleri Odası Hukuk Müşaviri) - "Enerji, Kamusal Bilgilenme Hakkı ve Şeffaflık" konulu bildirisini sundu.

BAŞKAN - Son konuşmacımız Sayın İter Ertuğrul "Uluslararası İktisadi Politikaların Işığında Enerji Sektöründe Kamu Örgütlenmesi ve Kamu İşletmeciliğinin Sorunları" konulu bildiriye KİGEM adına sunacak.

İTER ERTUĞRUL (KİGEM Temsilcisi) - "Uluslararası İktisadi Politikaların Işığında Enerji Sektöründe Kamu Örgütlenmesi ve Kamu İşletmeciliğinin Sorunları" konulu bildirisini sundu.

BAŞKAN - Şimdi Erhan Karaçay'dan yazılı bir metin geldi aynen okuyorum.

"Sayın Başkan; 30 Kasım - 3 Aralık 1999 tarihlerinde Dünya Ticaret Örgütü Bakanlar Komitesi Toplantısı'nın gündemi de sempozyum konusuyla çok ilintili. Çok kısa bir söz hakkı vermenizin katkı sunacağına inanıyorum" diyor. Ben de takdir yetkimi kullanarak bu yazılı metin doğrultusunda Erhan Beye kısa bir söz vermek istiyorum.

ERHAN KARAÇAY - Sayın Başkan, değerli katılımcılar; elektrik mühendisiyim ve halen mühendislik yapıyorum. Son dönemde de tarihe çok ilgi duydum, özellikle enerjiyle ilgilenirken geriye yönelik ikili anlaşmalar yatırım anlaşmaları, çok taraflı yatırım anlaşmalarını inceledim. 46'lara, oradan kendimizi kapitülasyonların elinde bulduğumuz 38 İngiliz Ticaret Anlaşması'na kadar geldik, biraz kafamız karıştı ama tarihe ilgilimiz devam ediyor. Şu andaki dönemde özellikle sektörü de ilgilendiren bu anlaşmaların bir sonuç noktası, yeni yaratılmakta olan bir tarih var. Bunun arifesinde de geçtiğimiz 8 Kasım'da İngiltere'de "Şirket Vatandaşlığı Konferansı"nın yapıldığı bir dönemde, 30 Kasım-3 Aralık tarihi arasında çok şirin isimli, yani kıyametten önceki bin yılın anlaşması, Millennium Round Anlaşması başlıyor.

Yalnız biraz çekiniyorum, bu tahkim anlaşması sırasında 17 Ağustos'tan birkaç gün önce bir toplantıda "Çok büyük sarsıntılar olacak, öyle tahmin ediyorum" dedim, "bundan sonraki deprem nerede, ne zaman?" diye sürekli evi arıyorlar, ki ben bu anlaşmanın ülkemizde de büyük, derin fay kırıkları oluşturarak sosyal depremlere neden olacağına inanıyorum.

Hatırlarsanız 95-97'de OECD'de gizli görüşülen ve MAI denilen, sonra adı MIGA oldu denilen, sanıyorum şimdi IME olan çok taraflı yatırım anlaşması vardı. Ülkemizin de içinde olduğu OECD'ye bağlı ülkeler arasında gizli görüşüldü ve 54. hükümetten itibaren 26 gizli toplantısı yapıldı, bilgi verilmedi. 97 Aralığı'nda da biliyorsunuz söz konusu anlaşma, MAI anlaşmaları, çok taraf anlaşmaları, 98'de imzalanmış MIGA sözleşmesi gündeme gelmeye başladı ve ardından Hazine Dış Ticaret Müsteşarlığı yanılmıyorsa 98 Nisanı'nda bununla ilgili bir toplantı yaptı, MAI hakkında bilgi verdi. Kime çağrı yaptı, kimden bilgi alındı belli değil. Bunun yanı sıra ülkemizde seçimlerden önce Kohl'un, Grossman'ın ve ABD Temsilciler Meclisi'nde oluşturulan bir komisyonun AGİT öncesi İstanbul Konferansı'na hazırlık şeklinde yapılan toplantısında GAP Bölgesi, enerji yatırımları, petrol boru hatları değerlendirildi. Böyle bir toplantıda sivil toplum örgütlerine haber verilmedi, bununla ilgili Avrupa Konseyi, Avrupa Akdeniz Ortaklığı'nda yapılan anlaşmalar ve konsensüs sağlanan noktalara rağmen -tabii bu sivil toplumculuk nasıl oluyor ben de onu anlayamıyorum- mesela TMMOB, görülmedi. 12 Ekim 1999 tarihinde Hazine Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın yaptığı toplantıya bunun muhatabı sivil toplum kuruluşları çağrılmadı. Çağrılan sivil toplum kuruluşları var ne kadar ilintili

bilmiyorum ama ben bunu bir dip not olarak önemli görüyorum. Bu, Millennium Round süreciyle ilgili bilgi verme toplantısıydı ve oraya katılan -Türk-İş'le, Disk sanıyorum davet edilmişti- bir sendikacı arkadaşımızdan aldığımız bilgi doğrultusunda gelen katılımcıların dahi gündem hakkında bilgisi olmadığını üzülererek öğrendik.

Arkadaşlar, Millennium Round toplantısının gündeminin birisi çok korktuğumuz MAI. Onun dışında da 8-9 gündem maddesi var. Bunlardan biri hizmet sektörünün liberalizasyonu ve ardından da enerji sektörüyle birebir ilintili bir yığın madde var. Sayın Enerji Bakanımız televizyonda bir hafta önce gerçekten doğru bir savunma yaptı "Beni suçluyorlar" dedi, 52 milyon dolar avans verme durumu vardı, bu "Anayasa hükmü" dedi. Hak veriyorum, Sayın Bakanımız doğru söylüyor, Anayasa hükmüdür, 52 milyon dolar verebilir, çünkü sözleşmeler uluslararası sözleşmeler niteliğinde akdediliyor ama bunlar akdedildikten sonra iş işten geçiyor.

Değerli katılımcılar, 1838'de başlayan süreç 1875'de Osmanlı'nın iflasını, 1881'de Düyun-u Umumiye'yi getirdi, yeni dünya düzeninde çok farklılıklar olmakla birlikte o kadar çok benzer ki. Millennium Round imzalandıktan sonra, "Ne yapalım, Anayasa'nın 90. Maddesi böyle, verirsek veririz" deme hakkına sahip olduğunda bizlerin konumu ne olacak? Özellikle can boğazımız, atar damarımız bu sektör gittiğinde. Bu korkuyu belki farklı algılayabilirler, ben ciddi anlamda korkuyorum. Tarihi de öğrendikçe korkuyorum, Millennium Round'un gündem maddelerini öğrendikçe korkuyorum. Uluslararası şirketlerin yaptığı gizli toplantılarda, örneğin GAP'a gelen 150 Amerikan şirket temsilcisinin yaptığı toplantılardaki projeksiyonları öğrendikçe korkuyorum. Geleceğimiz adına, çocuklarımız adına korkuyorum, çünkü gerçekten sömürge hukuku oluşturulmaya çalışıldı, sömürge ülke konumuna gelmekten korkuyorum. Sonuçta bu konuda Dünya Ticaret Örgütü'nün Bakanlar Konseyi Toplantısı ve onun öncesi NATO'da Nisan ayındaki, ekonomiyle ilgili değişiklik, enerji ağırlıklı, G-20 kurulması, Avrupa Birliği Akdeniz Ortaklık Komisyonu'ndaki enerjiyle ilintili gündem ve onlarla serbest ticaret anlaşması oluşturulması, AGİT öncesi yapılan toplantılar, enerji ve doğalgaz da dahil tüm ülkemizin enerji sektörüyle ilgili yaratılmak istenenler bizim geleceğimiz hakkında ciddi anlamda endişelendiriyor kişisel olarak. Bu anlamda çocuklarımız gelecekte "Siz ne yaptınız bugünlerde" demesinler diye en azından bu Millennium Round sürecinin, bu mutlu bin yılın gündeminin buradaki katılımcılar tarafından okunmasını istiyorum.

BAŞKAN - Haşim Beyin bir sözü vardı sanıyorum daha önceden. Ayfer hanım ondan sonra size vereyim.

HAŞİM AYDINCAK (EMO Ankara Şube Başkanı) - Ben Elektrik

Mühendisleri Odası Ankara Şube Başkanı'yım, bu nedenle bir bakıma da ev sahibi sayılıyorum. O yüzden öncelikle sabahki konuşmalar çerçevesinde sezinlediğim anlam kaymasını biraz düzeltme gereği duyuyorum.

Arkadaşlar, diğer konuşmacıların da belirttiği gibi Enerji Bakanlığı'nın düzenlediği Enerji Şurası'na gerçekten delege olarak katılmamız engellendi ama misafir olarak katıldık, Beş arkadaşlık galiba ve misafir olarak yine bir fırsatını bularak konuşma olanağını da değerlendirmiştik.

Fakat, onun arkasından bizim böyle bir etkinliği yapıyor oluşumuz, sanki Enerji Bakanlığı'nın düzenlediği Şûra'da bizi dışlayışının bir alternatifini yaratıyormuşuz gibi bir anlam kaymasına uğruyor. Hayır arkadaşlar konu öyle değil. Çünkü, bu sempozyumun düzenlenmesi, çok daha öncesinden yapılan TMMOB Genel Kurulu sırasındaki alınan kararlar doğrultusunda yapılan bir uygulama. Dahası, arkadaşlarımız söylediler, birincisi 96 yılında yapılmıştı ve giderek gelenekselleştirmeye çalıştığımız bu etkinliğin bu dönemde de TMMOB adına EMO tarafından organizasyonu üstlenilerek gerçekleştirilmesi tablosuyla karşı karşıyayız, yoksa bir alternatif yaratmak gibi bir düşüncemiz yok. Tam tersine, öteden beri söylüyoruz, Enerji Şurası'nda da söylediğimiz oydu, sektörün doğrudan doğruya bizleri ilgilendiren bu konularını en geniş katılımı ve açıklıkla tartışmasının ortamları yaratılmalıdır diyorduk ve biz bu tartışmayı da bu anlamda bir işlev üstlenmiş diye düzenledik Bildiri kitabında, TMMOB, kamusal bir hizmet alanı olarak gördüğü enerji sektöründe, kaynağını da uluslararası ekonomik politikalarla alan uygulamalarıyla ulusal ihtiyaçlar arasında bir gerilim oluştuğu ve bu gerilimin kısıtlı ülke kaynakları üzerinde olumsuz etkiler yarattığını tespit etmektedir. Bu amaçla 2000'li yıllarda enerji alanında ulusal ihtiyaçların belirlenmesine ve bu ihtiyaçlara yanıt verebilecek politika seçeneklerinin alt başlıklarını oluşturmaya yönelik bir sempozyum düzenlemeyi hedeflemiştik, bunun gerçekleştirilmesi ortamındayız, yoksa birilerine alternatif yaratmak gibi bir kaygımız yok.

Burada Enerji Bakanlığı'nın adına konuşmacı olarak katılan arkadaşlarımızın işi zor, çünkü kurumlarını bir yerde savunmak gibi bir durumla karşı karşıya kalıyorlar. Oysa buraya TEAŞ'dan, DPT'den de katılımcılar ve konuşmacılar gelebilmeliydi ama arkadaşların dikkat çekmeye çalıştığı bir şey var, yani açıklık ve toplumun bilgi edinme, kamuoyunun bilgi edinme hakkına karşı öylesine kayıtsızlık ve korkutularla karşı karşıya bulunuyoruz ki, o kurumlardan buralara katılımların önü tıkanmaya çalışılıyor. Oysa arkadaşlar, bu toplumun açıklığa ihtiyacı var, tam da kafalarına koydukları bir takım programları uygulamak isteyenlerin buna ihtiyacı var. Birileriyle paylaşarak onları kararlar haline dönüştürmek durumundalar.

Arkadaşlar da değindiler, biz konunun açıklıkla tartışılmasını hedeflemeye çalışıyoruz ve bunu yapmaya çalışırken de bir şeyin farkına vardık. Geçenlerde Düzce depremine gittiğimde gördüğüm bir tabloyu sizinle paylaşmak istiyorum, ona çok benziyor bizim durumumuz. 17 Ağustos depreminde de kurtarma çalışmalarına gitmiştim, Düzce depreminde de. Düzce'ye gittiğimizde devletin o dönemdeki ıskalamasının rövanşını almak gibi bir kaygıyla varını gücünü, ne varsa yığıdığı bir tabloyla karşı karşıya kaldık. İnanın o enkazların tepesinde o iş makineleriyle ve 50 kişiye varan ekipleriyle öyle bir çalışma vardı ki, aşağıda kazara canlı olan ve "beni kurtarın" diye mesaj vermeye çalışan birinin duyulması mümkün değildi. Kurtarılmayı bekleyenlerin o çığlıkları, o işaretleri, sinyalleri gürültüye getiriliyordu.

Bugün aynen öyle bir tabloyla karşı karşıyayız. Ülkemizde, özellikle enerji sektöründe, arkadaşların belirtmeye çalıştığı gibi özelleştirme programlarıyla birlikte yapılmaya çalışılan birtakım şeyler var, tam anlamıyla tahribatlar var ve bu tahribatlar karşısında da o uygulamaların içerisinde yer alan ama o yapılanları da içine sindiremeyen, o olaylardan kaygı duyan birtakım insanlar, birtakım meslektaşlarımız da var. Bu insanlar ve daha da ileri götüreyim, bu kurumlar karşılaştıkları yanlışlarla ilgili kaygılarını bir yerlerle paylaşmak istiyorlar, bir yerlere sinyal vermeye çabalyorlar ama bütün o çabaları hep gürültüye getiriliyor arkadaşlar. Biz EMO olarak da bu seslerin bir bakıma ulaştığı megafon olmaya çalışıyoruz, bildiğiniz gibi bizim sesimiz zaten gürültüye gidiyor.

BAŞKAN - Haşim Bey, dilerseniz soruları alalım, daha sonra katkı koymak isterseniz, çünkü salondan da itirazlar geliyor bu noktada. Haklılar, arkadaşlar da sorularını iletmek istiyorlar.

HAŞİM AYDINCAK (EMO Ankara Şube Başkanı) - Arkadaşlar belki yakınmakta haklı olabilir ama ben gerçekten o gürültüye getirilenlerin sesini ve ulaştırmaya çalıştığı, kamuoyuyla paylaşmaya çalıştığı mesajı sizlerle paylaşmak istiyorum. O seslerin EMO'nun yarattığı platformlarda da susturulmasına müsaade etmek istemiyorum.

TEAŞ teknik olarak konunun yanlışlarını belirlemek açısından birtakım raporlar düzenliyor ve bunları yayınlıyor. O raporların bir tanesinde TEAŞ "Burada bugünkü anlaşmalarla otoprodüktör ve yap-işlet-devret tarzı birtakım santrallerin ağırlık kazandığı bir sürece ülkenin sürüklenmesi giderek bizi enerji ücretlerinin yükselmesi gibi bir durumla karşı karşıya bırakacaktır" diyor. "Çünkü" diyor "bu santrallara enerjilerini satın alma garantisi verildiği için, bunların santrallerinin kullanılmak ihtiyacı hissedilecek, devreden çıkarma söz konusu olduğunda kolay rejime girmesi söz konusu olduğu için de hidrolik santrallerin devreden çıkartılması tercih edilecek, bunun yerine maliyeti daha yüksek olan termik santraller ve bu yap-işlet-devret, otoprodüktör tarzı çalışan santraller devrede

tutulacak, bu bizi giderek enerjimizi pahalıya mal etmek gibi bir sıkıntıyla karşı karşıya bırakacak". Bunun yanı sıra da "Ucuz enerji ve yerel kaynağa dayalı enerjinin kullanılmasından da bizi uzaklaştıracak" diyor. Bunu TEAŞ'daki arkadaşlarımız söylüyor, raporlara geçiriyorlar ama bunu duyan yok, bu düzeydeki anlaşmalar aynen devam ediyor. Bu arkadaşlarımızın, bu kurumun uyarıları ve çığlıkları gürlüğe getiriliyor.

BAŞKAN - İsterseniz burada bir nokta koyalım, salondan soru sorma konusunda bir talep var, o talepten sonra size tekrar söz vereceğim. Tuncay Beye iki soru var, buyurun.

NIHAT DURSUN (Elektrik Yüksek Mühendisi) - 30 yıllık TEK çalışanıyım, ÇEAŞ Yönetim Kurulu üyeliği yaptım el koymada, şu anda da 4 senedir AKTAŞ'ı denetliyorum. Heyet başkanımı, idari, teknik her türlü heyetin başkanı, 4 senedir denetliyorum. İşten adamlar nasıl çıkarılıyor, bakın sözleşmede de var, devir sözleşmesinde, işçi kesimler bire bir çıkarmama şartını koymuş ama memurlar açıkta.

Diğer konulara da geçeceğim, esas mesele şu; DPT bizi yargılıyor. 30 senelik TEK'çiyim, ben elektriğin yüzde kaçının artmış olduğunu biliyorum. Bakın benim eski genel müdürüm APK'nın daire başkanlığını yapmış, hepsi biliyor, yani kimse bu rakamlarla oynamasın. 78'de enerji darboğazında Rusya'dan 100 megawatt alalım, 110 megawatt alalım diye cambazlık yapıyorduk, Bulgaristan'a yalvarıyorduk, şimdi rakamlarla tartışıyoruz. DPT kafasını karıştırıyor, hepimiz elektrik mühendisiyiz. Türkiye'nin enerji ihtiyacı sene sene bellidir, 2020'de de bellidir, hepsi yapılmıştır. Şimdi finansman sıkıntımız var, tamam bunu nereden karşılayacağız sıkıntısı var, bütçe 46 katrilyon, 13 katrilyon yatırıma gidiyor, 13 katrilyonla bir şey yapamayız, bunların hesabı var.

96'da krize girecektik, eğrilere bakın. 99'da yüzde 3 talebe karşı yüzde 3.5 tasarım var. Bakın, ama 96'da krize girdik. Geçen sene 300 megawatt kısıntı yaptık. Ne diyorduk biliyor musunuz, bakım var, bakım yok, enerji yetmezi var. Ben TEAŞ'ta 16 sene çalıştım. Hepimiz mühendisiz, elektrik mühendisiyiz, bu kriterleri bozmayalım, DPT biraz daha iktisadidir. 30 senelik TEK'çiyiz, bütün ihtiyaçlarımız ve tahminlerimiz doğrudur, kitaplarımız doğrudur, yanlış telâffuz etmeyelim. 98'de bir enerji sempozyumu vardı, ne denildi biliyor musunuz? Bizim 5 gigawatt fazlamız var, 30 senedir her politikadan çalıştık, bu yedek değildir arkadaşlar. Şu anda bütün santrallerimiz ful çalışıyor, kurulu güçlerimiz ful çalışıyor. Büyük santrallerimiz düşerse bütün Türkiye düşecektir. Onun için eğer bilinmiyorsa lütfen arkadaşlarımız yanlış konuşmasınlar. Gelsinler bilgi sahibi olsunlar.

Sorum şu: Bir defa bilgileri saptırmayalım. Kurulu güç ayrı şeydir puantın üstünde, en az yüzde 5 artı gücümüz olması lazım. Hiçbir zaman, yüzde 70 ek güç yoktur. Türkiye'de ilk defa en fazla olduğu zaman da yüzde 11'dir ek gücümüz. Lütfen bunları sapıtmayalım, teşekkür ediyorum.

BAŞKAN - Ayfer Eğilmez buyurun.

AYFER EĞİLMEZ (KİGEM Yönetim Kurulu Üyesi) - Ben kuruluşumla ilgili bir açıklamada bulunmak istiyorum, yani kendi alanımızla ilgili.

Kuruluşumuzun ana felsefesi Kamu İşletmeciliğini Geliştirme Merkezi, yani planlar çok önemli bizim için.

Sayın Enerji Bakanı temsilcisini çok üzümlere dinledim, şunu söyledi, "Kafalar karıştı". DPT, tabii ki kalkınma planlarını hazırlar, iktisadi yönü vardır. Kalkınma nedir? Tüm sektörler arası ilişkileri kurmaktır, yani sektörlerin birbirleriyle ilişkisi kurularak ihtiyaçlar, kaynaklar, ülkenin toplumsal bütün kaynakları birlikte ele alınır, ki buna da hesaplanabilir denge planları denir. Dolayısıyla her bakanlık ya da her sektör sadece kendi planını yapmak gibi bir sınırlılık içinde olamaz. Onun için ben kamu yönetiminde bu tip kafa karışmalarına mı gittik, kamu yönetiminde bu tip bir duruma mı gittik üzüntüsünü hissediyorum. Planlamaya giden veriler, hammadde, tüm kaynaklar sektörün kendisine gider, diğer sektörlerle ilişkisi kurulur, entegre bir kalkınma planına hizmet eder. O sizin hem işgücü planlamasının aracıdır hem tarım politikalarının aracıdır hem sanayi politikalarının aracıdır. Dolayısıyla böyle bir entegrasyon içinde DPT kimdir? DPT plan mı yapar? Hayır, DPT sizden gelen veriler doğrultusunda ülke kalkınmasındaki ihtiyaçları belirler. O zaman daha da ileriye giderek neden bir yıllık plan, programlar yapıyor? İşte o 3 aylık revizeleri yapmak üzere. Plan dinamiktir. Planlar onun için yapılır, yıllık programlar ve 5 yıllık kalkınma planlarıyla entegrasyonu sağlanır. İşte kamu yönetiminin bu anlamda bir sıkıntısı var gibi geliyor son senelerde. Plandan vazgeçmeyi o kadar mekanik düşünmemek durumundayız, ana felsefesi vardır o planların.

Artı bir şeyi daha yanıtlamak istiyorum. Verdiğimiz tebliğ uluslararası iktisadi politikalar ışığında kamu yönetimi idi. Dolayısıyla uluslararası ilişkileri salt enerji ya da yatırım düzeyinde düşünemeyiz, uluslararası ilişkilerin çok önemli bir siyasal boyutu vardı. Eğer o gözden kaçırılırsa, sadece matematiksel bakılırsa, herhalde azı görmekten bütünü göremeyiz. Ben bunu açıklamak gereğini duydum.

BAŞKAN - Salondan başka soru var mı? Buyurun.

SABA SOYTEKİN - Bu söylediklerimin kayda girmesinden çekindiğim için değil ama, bir TEAŞ çalışanı, bir TEAŞ avukatı olarak birtakım şeyleri açıklamak istiyorum. Birtakım kişiler burada beni kendine hasım da görse, yine de biz birlikte çalışıyoruz, birlikte bir şeyler başarmaya çalışıyoruz ve dileriz de başarırız.

Ben şunu düşünüyorum. İyi ki DPT var. Çünkü, DPT olmasaydı biz TEAŞ Genel

Müdürlüğü olarak maalesef söylediklerimizi Bakanlığımıza bağlı kuruluş olmamıza rağmen dinletemeyecektik. Biz TEAŞ olarak birtakım planlamalar yapıyoruz, bu planlamalarımızı Bakanlığımıza gönderiyoruz, Bakanlığımızın bu planları onaylamasını bekliyoruz ve bu doğrultuda çalışmalar yapıyoruz.

Demin konuşan yüksek elektrik mühendisi beyefendiyi ben daha öncesinden de tanıyorum, evet ÇEAŞ yönetimi kurulu üyeliği de yapmıştı, o dönemlerde de epey tartışmıştı kendisiyle. Ben TEAŞ'ın sözleşme görüşmelerine katılıyorum. Bakanlıktan fizibilitesi gönderilen ve bizim APK Daire Başkanlığı tarafından incelenen projelere baktığımız zaman, şu anda rakam veremeyeceğim ama gerçekten önümüzdeki yıllarda enerji fazlası olacak görüntüsü veren birtakım çalışmalar yapılıyor. Bu belki teknik olarak enerji fazlası değil ama yap-işlet-devret sözleşmeleri olsun ya da sözleşmenin ismi x sözleşmesi olsun, yüzde 100 alım garantileri verildiği için bu sözleşmelerde almadığımız halde ödeyeceğimiz paradan söz ediyoruz. Bakanlığımız tarafından alınan son tekliflerin tarifeleri biraz daha düşük olmakla birlikte, geçmişte imzalanmış sözleşmelere baktığınızda, gerçekten şu anki ortalamalarda 10 sentlik tarifeler olduğunu düşündüğümüzde, almadığımız halde ödediğimiz enerji bedelini düşünürsek ben avukat olarak bu ülke ekonomisinde çıkış noktası göremiyorum, teknik arkadaşlarım nasıl yapardı bunu da bilmeyorum tabii.

Dolayısıyla iyi ki DPT var, çünkü maalesef biz TEAŞ olarak Bakanlığımıza dinletemedik dinlettirmedik kendimizi. Hiç olmazsa DPT bağımsız bir kuruluş olarak hem bize yol gösteriyor hem de belki TEAŞ'la Bakanlık arasında ortak bir nokta bulmamıza yardımcı olacaktır.

BAŞKAN - Tuncay Derman'a yazılı olarak iletilmiş iki soru var, onları cevaplandırarak.

TUNCAY DERMAN (ETKB Daire Başkanı) - Sayın Turan Ünver'in sorusu şu: "Toplam kurulu gücü 6391 megawatt olan 12 adet termik santral 1.3 milyar dolar bir bedelle 20 yıllığına devrederek gelir elde eden devlet, bin megawatt kurulu güçte bir nükleer santral 3.5 milyar dolara ihale ediyor. Bu uygulama ülkemizin kaynaklarının rasyonel kullanımına uyuyor mu?"

Bir defa işletme hakkı devredilen 12 santral değil, henüz şu anda elimizde 8 santral var, 12 tanesini etmedik de, o kendisi bulmuş onu 8 santralin işletme hakkı devriyle, nükleer santralin yatırım bedelinin ilgisini kuramadım. Bu işletme hakkı devir bedeli dediğimiz şey bir nevi teminat arkadaşlar, lütfen yanlış saptantılara, yanlış konulara girmeyelim. Bu sonunda iade edilecek, biz santralleri adama vermiyoruz, firmalara vermiyoruz ki. Bu santraller 20 yıl süreyle işletilecek sonra gene bize dönecek. Ha, şimdi

“santral kalırsa” diyeceksiniz. Bir de şu var, bu santralleri biz 40 seneliğine yaptık 20 seneliğine değil. Bu santrallerin bir kısmı zaten şu anda devreden çıkmak üzere onu da hesaba katın, 10 senelik, 15 senelik olanlar var. Bu ikisinin arasında ilişki olmadığı için ben nükleer konusunda da bir fikre sahip değilim, yani uzman olmadığım konularda konuşmaya alışkın bir arkadaşınız değilim. Onun için nükleerle mukayesenez yanlış diyorum, yani buradaki işletme hakkı devir bedeli bir teminat gibidir, iade edilecektir. Bir bedel değildir. Bir apartmanın temizlik işini veriyorsunuz özel sektöre, apartmanın gerçek değeriyle mukayese ediyorsunuz, bunların birbiriyle alakası yok.

Düzce depremiyle ilgili bir sorusu var Gediz Hanımın. 4 tane yap-işlet-devretle yapılan santral var, bunların 2-3 tanesi Trakya'da, iki tanesi Marmara Ereğli'sinde, bir tanesi Esenyurt'ta, bir tanesi de Gebze'de. Bu santrallerin motorinle de çalışabileceğini, ikinci yakıtları olduğunu söylüyor ve "Neden motorinle çalıştırmıyorsunuz da halktan kesiyorsunuz doğalgazı?" diyor.

Bir kere bilgisi yanlış, halktan kesilen doğalgaz yok. Geçenlerde Ankara'da olan olay tamamen Türkiye dışındaki pompa istasyonlarındaki çalışmalarla veyahut da doğalgazın LNG terminaline gelmemesiyle ilgiliydi. Halktan kesilen bir gaz yok, onların kendi işlettikleri Hamitabat'la Ambarlı'dan kesiliyor benim bildiğim kadarıyla. Bu santrallerin anlaşmaları doğalgaza göredir, motorinle yaptığınız zaman farkını TEAŞ öder, kendisi bunu pekala biliyor. Onun için bu konunun bana göre başka bir cevabı yok, yani benim vereceğim bir cevap değil yahut da bunu daha üst kademeye sormanız yahut BOTAŞ'a sormanız lazım.

GEDİZ LEKESİZ - Kayıtlar için açıklama yapmak istiyorum.

Benim sorduğum soru çok netti. Çünkü verdiğim bilgileri Ali Yiğit'in sabahki açıklamasından aldım. İkinci bilgi kaynağı da Gökhan Yardım'ın açıklamasıydı, "LNG terminaline gemi yanaşamadığı için üç gün gaz veremedik" dedi. Demek ki Hamitabat, Ambarlı gazı değil. Ambarlı'ya gelen gaz benim bildiğim kadarıyla Hamitabat'a doğrudan Rusya'dan geliyor. LNG terminalinden sonra gazın geldiği yerler özellikle Marmara Ereğli'sindeki iki santral ve Esenyurt'tur diye biliyorum. Bu açıklamayı sabahleyin Ali Yiğit yaptı ve santraller motorinle çalışır. Bu çok ciddi, içinde hile olmayan bir soruydu. BOTAŞ bir kamu kuruluşudur. Ben size vatandaş olarak soru sordum. Çünkü sabah "Çocuklarımız okulda üşüdü, hastanede hastalarımızı üşüdü" dendi. Ben Bakanlığımızı korumak amacıyla, bir açıklama yapmanız amacıyla bu soruyu sordum. Bu soru çok ciddi bir sorudur ve benim önerim şudur. Daha detay giremiyorum, lütfen neden motorin yakmadıklarını sorun. TEAŞ ödemeyecek onların parasını.

TUNCAY DERMAN (ETKB Daire Başkanı) - Motorin yaktıkları zaman bunun farkını TEAŞ ödeyecek.

GEDİZ LEKESİZ - Hayır efendim, hayır ödemeyecek.

TUNCAY DERMAN (ETKB Daire Başkanı) - Neden? Anlaşma öyle.

GEDİZ LEKESİZ - Hayır, sözleşme öyle değil.

TUNCAY DERMAN (ETKB Daire Başkanı) - Siz öyle biliyorsanız ben ne söyleyeyim, ben bu kadar detaya inmem burada, önümde sözleşmeler yok, lütfen tartışma açmayın.

GEDİZ LEKESİZ - Onu söylemek istiyorum. Ben sadece açıklayıcı bilgi veriyorum.

TUNCAY DERMAN (ETKB Daire Başkanı) - Bilemiyorum, yani bu konuyu üzerime almıyorum o zaman, daha üst kademeye sorun, ben bilmiyorum.

GEDİZ LEKESİZ - Teşekkür ederim.

TUNCAY DERMAN (ETKB Daire Başkanı) - Efendim, diğer arkadaşlarımızın şifahi olarak söyledikleri vardı, ben onlara da kısa cevaplar vermek istiyorum.

Özellikle KİGEM'den gelen hanımefendiye bir cevap vermek istiyorum. Biz planlamayı ortadan kaldırma gibi bir görüşe sahip değiliz, kesinlikle böyle bir şey yok. Biz DPT ile paralel çalışan bir kuruluşuz, aynı paralelliği TEAŞ'ta da gösteriyoruz. Elimizde projeler var, bu projelerin, proje stokunun değerlendirilmesini istiyoruz, bir anlaşma zemini bulunmaya çalışılıyor. Şu anda büyük bir problem olduğunu sanmıyorum. Çünkü, demin de izah ettiğim gibi bu santrallerin hepsi para bulmuş değil, yakıt da bulmuş değil.

AYFER EĞİLMEZ (KİGEM Yönetim Kurulu Üyesi) - Ben mikro tartışmadım zaten, her kamu yönetiminin plan anlayışından söz ettim.

TUNCAY DERMAN (ETKB Daire Başkanı) - Hayır, öyle bir anlayışa da karşı değiliz efendim, söylemediğim bir şeyi söylemiş oldunuz.

Saba Hanım da aynı şeyi söylemişti. Ona da cevabım, bizim DPT planlarına iktisadi açıdan, makro açıdan değerlendirmesine karşı olan bir görüşümüz yok.

Bir de bu tarifelerle ilgili bir şey söylendi. Biliyorsunuz her özelleştirmede mutlaka başlangıçta birtakım eksiklikler, hatalar olabilir. Bakanlığımız bütün bunları ortadan kaldıracak bir çalışma içinde, onu söylemeye çalıştım. Yani hiçbir şey düzeltilmeyecek

diye bir şey yok. Şunu söyleyeyim. Bazı santrallarda yakıt hariç 1 sent civarındaki fiyatlara kadar inmiş durumdayız, bunu da bir müjde olarak söyleyeyim isterseniz. Ama daha evvelkilerde bu sıkıntılar var, özellikle Amerikan Tüketici Endeksine eskale edildiği için eski projelerde büyük rakamlar çıkmıştır, bunları mümkün olduğu kadar düşürmeye çalışıyoruz şu anda, enerjiye de ihtiyacımız var.

BAŞKAN - Buyurun.

HÜSEYİN YEŞİL (EMO İstanbul Şubesi Yönetim Kurulu Üyesi) - Aslında sağdan soldan dolaşmanın anlamı yok. Genel olarak özelleştirme, özel olarak da elektrikteki özelleştirme planlamayı reddediyor, onun için DPT ile çatışır. Bende rapor var, demin İlder Beyin elinde de vardı, burada birçok kişinin elinde var. Burada çok şey söylüyor. Ülkenin ne kadar milyar dolar zarara sokulacağı yazılıyor. Ne kadar fazla gaz istendiği söyleniyor. Tabii bu gaz isteniyor, 30 milyar metreküp deniliyor değil mi? Bunu Sayın Cumhurbaşkanı da söylüyor. Bütün bunlar niye? Örneğin Mavi Akım Projesi nasıl gerçekleşecek? Türkmen doğalgazı nasıl gerçekleşecek? Bakü-Ceyhan Boru Hattı nasıl gerçekleşecek? Örneğin, işte bu hayali projede gerçekleşecek. Örneğin, 50 milyon dolar avans daha anlaşma yapılmadan nasıl verilecek? Müteahhit nasıl başlayacak? Aslında işin gerçeği şu: Yani, etraftan dolaşmanın anlamı yok. Özelleştirme genel olarak, plan olayını reddediyor. Dolayısıyla DPT'yle çatışması son derece normal ama artık olay o kadar açığa kavuşmuş ki DPT'deki bazı uzman arkadaşlarımız ya da uzman kişiler, yurtseverler artık buna isyan ediyor. Bu tür boş alımların ya da boş proje sunumlarının özelleştirmeye bile karşı olduğunu söylüyorlar. Dolayısıyla aslında biz ne zaman karşı çıksak "AKTAŞ kötü; DPT, DPT zaten yok artık, boş verin DPT'yi" deniyor. Peki ne olacak? Örneğin Enerji Bakanlığı temsilcisi arkadaşım AKTAŞ'la ilgili bilgi verirken, bu dönem Kayseri ve AKTAŞ'la ilgili yeni bir sözleşme yapıldığını -ki gazetede küçük haber olarak geçti ve bunlar Danıştay'a gönderildi- Danıştay'da Kayseri'ninkinin onaylandığını ama AKTAŞ'la ilgili olanını söylemedi. Danıştay bize vermedi. Niye vermedi? Çünkü Danıştay yürütmeyi durdurma kararı almıştı. Bütün bunları kamuoyuna açıklayın, söyleyin. Örneğin Danıştay turufından el konulduğunu ben burada duymak istiyordum ama el koyma aslında normal bir el koyma değil, göstermelik bir el koyma.

Onun için özelleştirme, özellikle elektrikteki özelleştirmenin aslında bizim sektörü darmadağın ettiğini, plansız, kuralsız bir hale getirdiğini ve giderek de ülkeyi çıkmaz bir hale sokacağını biz Elektrik Mühendisleri Odası olarak yıllardır söylüyoruz. Göstermeye de devam edeceğiz. Ama, bence artık etrafta dolaşmanın anlamı yok, elektrikteki özelleşmenin bizatihi kendisi bu planlamayı reddediyor, bütün bu sektördeki iyileştirmeyi reddediyor.

BAŞKAN - Sıtkı Bey buyurun.

SITKI ÇİĞDEM (EMO Genel Merkez Yönetim Kurulu Üyesi) - Benim konuşmamda açıklayıcı bilgi de olacak, bunun sonunda da sorumu Bakanlık temsilcisine yöneltmek istiyorum.

Doğalgaz, Mavi Akım, Türkmen Gazı konularında epey şey söyleniyor. Bu oturumlardan bir tanesinde de zaten bu konu işlenecek. Ben birtakım veriler sunmak istiyorum. Tabii Bakanlık'tan katılan değerli meslektaşlarımın bu konuda bilgileri olduğunu tahmin ediyorum, çünkü bu veriler gizli kapaklı şeyler değil BOTAŞ'ın kendi yayınlarında yer alan veriler.

Doğalgaz konusu işleniyor. Doğalgaza baktığımız zaman, sabah Sayın Cumhurbaşkanımızın da açıkladığı ve diğer konuşmacıların açıkladığı şu konular var. 2020 yılı için senaryo düşünüldüğünde, kurgulandığında Bakanlık doğalgazın 80 milyar metreküp olacağını ifade ediyor, DPT tam bunun tersini daha yarıya indirerek açıklıyor. Bugün 1999 itibariyle tüketilen doğalgaza baktığımızda evlerde tüketim yüzde 22, sanayide tüketim yüzde 19, elektriğin üretiminde tüketim yüzde 54, gübrede yüzde 5. Siz "2020 yılında 80 milyar metreküp doğalgaz tüketeceğiz ve bunun için bu yatırımları yapıyoruz" dediğiniz zaman o günkü kurgulamayı da söylüyorsunuz, yine BOTAŞ'ın kaynakları bunlar. 2020 yılına baktığımız zaman, konutlardaki tüketim yüzde 12, yani yüzde 10 düşüş var. Sanayiye baktığımızda yüzde 19, bugünkü tarihi itibariyle bir eşitlik gösteriyor, bugün de yüzde 19. Aradaki yıllarda yüzde 1 düşme ve çıkmalar var, o çok önemli değil. Elektriğe baktığımızda yüzde 68 mertebesine geliyor, yüzde 14 artıyor, gübrede de yüzde 1'e düşüyor.

Buradan şu sonuç çıkıyor. Biz alacağımız doğalgazın büyük bir miktarını elektriğin üretimi için tüketiyoruz. Sanayi ile kıyasladığımızda -ki elektriğin en büyük tüketicisi sanayi olma durumunda- böyle bir üretim söz konusu değil sanayide. Ona yönelik de programlar var, çünkü doğalgazın sanayide kullanımını, tüketimi yüzde 19 mertebesinde kalıyor, konutlarda da tüketim düşüyor. Bir kere şunu sormak istiyorum; ekonomik anlamda, teknolojik anlamda ileri batı ülkelerinde elektriğin üretimi için doğalgazı bu oranda tüketen bir ülke var mı? Benim bilgilerim doğrultusunda yok, yani Türkiye'nin dışında bu senaryo çerçevesinde elektriğin üretimi için doğalgaz tüketimini ön plana alan böyle bir şey yok. Başka kaynaklar kullanılıyor, kaldı ki bu da yetersiz görülüyor. Nükleer santraller devreye konulmak isteniyor. Yani, Türkiye ne menem bir ülke ki mevcut kaynaklar yetersiz kalıyor, doğalgaz elektrik üretimi için büyük kapasitede kullanılıyor, yetersiz görülüyor, nükleer santraller kurgulanıyor, devreye alınması isteniyor. Bu arada tabii sanayiniz aynı boyutta büyümüyor, bunu da kendi verdiğiniz rakamlar gösteriyor. Bunun arkasında başka bir senaryo var gibi geliyor bize. Onu da zaten yaşadığımız süreçte

AKTAŞ örneği veya diğer konular bize gösteriyor. Ümit ederim ki biz yanılırız, çünkü söylediklerimizin doğru çıkmasından mutlu olmuyoruz, çünkü gelecek için olumsuz şeyler söylüyoruz. Bu olumsuzluğu yaratanlar bizler değiliz, yapılanların olumsuz sonuçları olacağını bugünden görüp söylüyoruz. Ben bu konularda söyleyeceğiniz bir şeylerin olacağı veya yanıtınızın olacağını düşünüyorum.

TUNCAY DERMAN (ETKB Daire Başkanı) - Aslında Sıtkı Bey, mesele bardağın dolu ve boş tarafını görme meselesi benim anladığım kadarıyla. Eğer bardağın dolu tarafına bakarsanız başka türlü düşünürsünüz, boş tarafına bakarsanız başka türlü düşünürsünüz. Ben dolu tarafına bakan birisiyim, yani ümitliyim gelecekten. Her şeyi varsayımlarla kötümserliğe doğru çekerseniz o da iyi bir şey değil ülke için.

Sizin söylediğiniz rakamlara katılıyorum. Doğalgaz neden ön plana geçiyor, nükleer neden, onların cevabı bende değil yalnız. Siyasi otoritenin cevaplandıracağı soruları bana sormayın, çünkü ben Bakanlığın bir mensubuyum ama siyasi otoritenin bir mensubu değilim. Ben teknik bir elemanım, meselelere teknik açıdan bakıyorum. Eğer teknik anlayışıma, kafa yapıma uymayan bir şey olursa ben kendi Bakanlığımda da karşı çıkabiliyorum ama sizin dediğiniz gibi her şeyi temelinden değiştirme imkanına sahip değilim.

Ekonomik anlamda doğalgazın kullanılması meselesi. Biliyorsunuz Türkiye'de artık bir çevre olgusu oluştu. Biz hidrolik santrallerimizi dahi şu anda yapamıyoruz, farkındasınız bunun herhalde. Çamlıhemşin'deki santralin hikayesini biliyorsunuz. Yarın rüzgar santrallerine karşı çıkacağız. Küçük veya büyük, şu anda benim elimdeki hidrolik santraller zaten Çamlıhemşin mesafesindeki santraller. Daha büyük santralım yok ki benim, yani olanları yapmaya çalışıyoruz zaten. Elimizde yüzde 30'nu kullandığımız yahut yüzde 10'u inşa halinde olan hidrolik santral var diyoruz, yüzde 60 ufak ufak santraller: Yani bunların yapılması çok zor. Böyle hepsine de karşı çıktığınız zaman, yarın "rüzgar santralleri gürültü yapıyor, kuşları öldürüyor" diye bunlara da karşı çıkacağız. Onun için doğalgaz gibi temiz bir enerjiyi maksimum kullanmaya çalışıyoruz. Bir de doğalgazın şu avantajı var; Türkiye 1998'den beri enerji krizi yaşıyor. Siz yok diyeceksiniz şimdi ona da. Var, enerji krizinin içindeyiz, bu sene de var, bu sene tüketim yüzde 3'e düştüğü halde enerji krizinin içindeyiz. Elektrik sönmüyorsa büyük bir şans, bütün santralleri zorluyor arkadaşlar. 7 yıllık bir süreç yaşıyoruz tekrar, kurak süreç hidrolikte.

Bütün bunları nazarı itibara alırsanız söylediklerinizin haklı olan tarafı olabilir. Bardağın boş tarafına baktığınız zaman haklısınız ama ben bardağın dolu tarafına bakıyorum ve iyimserim.

BAŞKAN - Evet, şimdi artık son söz ... Soru sormak isteyen lütfen buyurun.

NİLGÜN ERCAN (Düzenleme Kurulu Üyesi) - Sorum Sayın Çetin'e. Bu dağıtım müesseselerinin devrinde firmalarla yapılan sözleşmelerde "Elektrik alım satımı dışındaki bütün gelir ve giderler firmaya aittir" şeklinde bir hüküm var mıdır? Bunu öğrenmek istiyorum.

MUSTAFA ÇETİN (ETKB Enerji İşleri Genel Müdürlüğü Şube Müdürü) - Konuşmamı yaparken AKTAŞ modelinden ve yeni modelden bahsettim. AKTAŞ'ta getirilen model, tekrar söylüyorum mahsuplaşma esasına dayalı bir yöntem. Yani siz şirkette yıl başında oturacaksınız bir tahmini bütçe yapacaksınız bir enerji üzerinden, gelir-gider kalemlerini de öngöreceksiniz ve buna göre şirkete bırakacağınız kârı da öngörerek şirketin o yıl için alacağı enerji alış fiyatını çıkaracaksınız. O yıl bittikten sonra takip eden yılın Şubat ayı sonuna kadar, bu sözleşme gereğidir AKTAŞ'la yapılan. Taraflar arasında fiili gelir-gider kalemleri değerlendirilecek ve fiili gelir-gider kalemlerine göre bir mahsuplaşma yapılacak. Mahsuplaşmanın sıkıntısını uzun yıllar hem Bakanlık yaşadı hem şirket yaşadı. Siz bir ticari şirketin işletme faaliyetlerinin içine girip bire bir fiili gelir ve gider kalemlerini tespit edemiyorsunuz. Yani, hangi gelirleri faaliyet içi gelirlerden, hangileri faaliyet dışı gelirlerden bunu tespit edemiyorsunuz.

Yeni oluşturduğumuz modelde mahsuplaşma sistemini ortadan kaldıran bir model benimsedik. Görev bölgesi ortalama satış fiyatı üzerinden hasılatını yapacak, kendi alacağı pay belli, yatırımlar belli ve bu enerji satan kuruluşun -ki şu andaki duruma göre TEDAŞ'ın alacağı pay belli. Biz burada şirketlerin faaliyet içi ve faaliyet dışı gelirlerini bir sepet olarak düşündük ve şirketler bütün bunları değerlendirerek buna göre bir makul temettü, yani bir kâr oranı bildirdiler. Yine örnek olarak söylüyorum; 7 milyon dolar işletme sermayesine karşı şirketin bir yıl için talep ettiği temettü, yani kâr, 500 bin dolardır. Bunu bir sepet olarak düşündük ve bütün bu gelir-gider kalemlerini düşünerek şirketler ona göre talep edecekleri kâr miktarlarını belirlediler.

BAŞKAN - Buyurun Sayın Ertuğrul.

İLTER ERTUĞRUL (KİGEM Temsilcisi) - Daha önce bu tür toplantılar hep tek taraflı yapılır, diğer ekip çağrılmaz ya da devlet tarafı çağrılmaz diye bir eleştiri alınırdı ama Bakanlık çalışanları geldiği zaman da sanki Bakanlığın yaptığı bütün işin suçluları onlarmış gibi bir duruma geliyorlar. Diğer yandan çok soru sorulduğu için her soruya cevap vermek için uzun uzun da konuşabiliyorlar, böyle bir avantajları da oluyor.

Aslında tabii burada mikro ölçekte konuşulabilecek çok şey var ama sorun sırf enerji sorunu değil, aslında sorun sırf Türkiye'nin de sorunu değil; Türkiye'nin de doğrudan

yaşadığı bir yeni dünya düzeni, yeni denen bir dünya düzeni sorunu. Erhan Bey demin azıcık söyledi, biz bunları daha önce yaşadık. Ha, Sayın Derman "Ne alakası var" dese de enerjinin Et-Balık'taki, SEK'teki, Sümerbank'taki özelleştirmelerden farkı, yeni dünya düzeninin bir ülkeyi sömürgeleştirmek için hedeflediği üç alandan biri olmasıdır. Biri telekomünikasyondur, birisi petroldür, birisi elektriktir. Çünkü, karanlıkta kalırsınız, bir yerden bir yere gidemezsiniz ve içinde bulunduğu durumu haber verip kimseden yardım isteyemezsiniz.

Türkiye'deki son üç yıldır özellikle ağırlık taşıyan konu bu üç temel alandır. Siz bir Bakanlık personeli olarak, siz bir teknik adam olarak sadece kağıda bakarak "Türkiye'nin enerji ihtiyacı şu kadar, bunun için şu kadarlık santral kurmam lazım, hidrolik yaparsam 10 yılda biter, kömür yaparsam 6 yılda biter, doğalgaz yapıvereyim de 2 yılda bitsin" diye son derece iyi niyetli bile yaklaşabilirsiniz, çünkü sizin önünüzde hesaplar öyle konmuştur. Sizin önünüze böyle görmeniz için, bardağın o tarafını görmeniz için hesaplar böyle konmuştur. Bakanlık temsilcilerinin çok büyük bir bölümünün bu işi art niyetle yaptığına inanmak istemiyorum, bunu söylemek de istemiyorum. Ama ben baktığım zaman çok net bir tablo görüyorum. Ben Türkiye'nin 3-5 yıl içinde 1900'den daha kötü bir duruma düşeceğini, buna adım adım gidildiğini görebiliyorum. Sayın Derman diyor ki "Anayasa değişikliği yabancı sermaye gelsin diye yapıldı, yoksa gelmiyordu." Anayasa değişikliğine gelene kadar hangi yasaların çıkarılıp, hangisinin iptal edildiğini ben biliyorum, hepsinin davalarını ben açtım. Ben 93 Temmuz'ndan beri yok BOT, yok BO diye o eski sarı saçlı, uzun güzel kadının çıkmamış kanunları çıkmış gibi görüşme yaptığını biliyorum. Ben dışarıdan bazılarının Türkiye'yi buraya nasıl böyle ittiğini biliyorum. Onun için bunlardan sonra gelip "Ya efendim şu hesapta şöyle görünüyor, bu hesapta görünüyor" diyenlere inanmıyorum. Çünkü, ben bunun ne olduğunu biliyorum. Hep böyle mi gidecek? Hep böyle gitmemesi gerektiğini biliyorum. Bu salondaki karamsarlığın, bezginliğin Türkiye'nin birçok yerinde yaşandığını biliyorum. Bunun bir siyasi sorun olduğunu ve Türkiye'de buna karşı çıkacak bir siyasi ortam, ortaklık olmadığını da biliyorum. Ama, bazı çözümler bulmamız gerektiğini, bu çözümleri kendi kafamızda bulduğumuzu, bir yere gelmekte zorluk çektiğimizi de biliyorum.

Sayın Bakanlık temsilcilerinin, -özellikle sırf ikisi için söylemiyorum- genel olarak kamuda çalışanların bir derdi var. "Bu kamu yönetimi artık tıkanı." Evet, bu kamu yönetimi artık tıkanı. Peki, tıkanmış bu kamu yönetiminin sorunlarını çözmek için kamuyu tümüyle pencereden çıkarıp atmak mı gerekiyor? Pireye kızıp yorgan yakmak mı gerekiyor? Kamunun sorunu ne? Kamunun karar alma sorunu var ama kamu kendi kararını alma sorunu siyasi iradeye bırakmış durumda, sıkıştığı zaman siyasi irade diyor.

Ben beş yıldır siyasi iradenin hep değiştiği halde, 93 Temmuz'undan beri DYP-CHP, DYP-SHP, ANAYOL, REFAHYOL, ANASOL-DC hükümetleri geldiği halde, alınan kararların hiç değişmediğini biliyorum. Demek ki sorun siyasi iradeden kaynaklanmıyor. Kamuda topu siyasi iradeye atan siyasilerden kaynaklanıyor. Kamuda ideoloji hiç değişmiyor. Kamuda hep aynı siyasi görüş var. Bu kamudaki siyasi görüş Amerika'da yetişmişlerden geliyor, bu kadar net söylüyorum. Bu yeni dünya düzeninin ve onun uzantılarından, burada çok siyasi bir hal almaması için yumuşamaya çalışarak söylüyorum, devlet burslarıyla Amerika'da, İngiltere'de okumuşlardan geliyor. Dünyayı Amerika'ya gidip fethedenlerden geliyor.

Burada mesele bu dünyayı Amerika'da, İngiltere'de öğrenenlerin dünyanın başka yerlerinde yapılmış şeyleri iyi örnek diye getirmesinden ve Türkiye'nin de buna dört elle sarılmasından geliyor. Ben de biraz biliyorum ki dünyada iyi özelleştirme yoktur. Dünyada özelleştirme yapıp feraha ermiş hiçbir ülke yoktur. Bu salonda daha önce beş kere verdim ama bir kere daha veriyorum. Dünyada en başarılı özelleştirme örneği diye gösterilen Meksika'dır. 10 yılda 23.6 milyar dolarlık özelleştirme yapmıştır, 1155 KİT'inden 955'ini satmıştır. 1994 Aralığı'nda öyle bir ekonomik krize girmiştir ki, Amerika 50 milyar dolar, Dünya Bankası 17.5 milyar dolar kredi açmıştır, bize 3 yıldır açmadığı krediyi açmıştır. Sorun siyasiydir, bundan sonra siyasi tavır almak gerekir.

BAŞKAN - Haşim Bey, enerji sempozyumumuz bu akşam tamamlanmıyor, yarın ve öbürsü gün de ... Peki, o zaman birkaç cümleyle buyurun o zaman.

HASHİM AYDINCAK (EMO Ankara Şube Başkanı) - Arkadaşlar, ben EMO yöneticisi olarak değişik kurumlardaki yurtsever arkadaşlarımın ve konulara rasyonel kriterlerle yaklaşmaya çalışan insanların kaygılarını da zaman zaman paylaşmak durumunda kalıyorum. Burada bilgi edinme hakkından söz ettik, doğal olarak da oralardan edindiğimiz bilgileri kamuoyuyla sektörün ilgilileri olarak sizlerle de paylaşmak gerekiyor. Bu açıdan ben özellikle söz almakta ısrar ettim.

Arkadaşlar, bu uygulamaların içerisinde görevi gereği yer alan pek çok arkadaşımız var ama yapılan şeylerin yanlışlarını da görüyor bunlar. O yanlışlıklardan duydukları kaygıları da kamuoyuyla paylaşmak, bu konuda duyarlı olan kesimlerle paylaşmak ve o gidişin olumsuzluklarını hiç değilse minimize etmek açısından birtakım çabalar içerisinde bulunuyorlar ve bizlere mesaj gönderiyorlar. DPT'deki insanlar bu mesajı gönderiyor, TEAŞ'daki insanlar bu mesajı gönderiyor, Enerji Bakanlığındaki yurtsever, duyarlı insanlar bu mesajı gönderiyor ve dahası pek çok insan da bunu birbiriyle paylaşmak istiyor, örneğin bu yaşına rağmen Gültekin Türkoğlu burada bizlerle birtakım kaygılarını paylaşmak gereği duyuyor.

Öyleyse arkadaşlar biz bunları görmezden gelemeyiz. Burada demin avukat arkadaşımızın konuşması da konuya yaklaşımı getirdi. TEAŞ, varolan anlaşmaların TEAŞ'ı ekonomik anlamda nasıl batmaya götürdüğünü kendi rasyonel değerlendirmeleri içerisinde raporlarıyla saptamış. "TEAŞ 99 Kurum Performans Planı" diye bir rapor var burada. Bu raporda bu durumu çok net biçimde koymuş: "Hariçten satın alınan enerji maliyetinin giderek artması TEAŞ'ın faaliyetlerinin zararlı sonuçlanmasına ve nakit açıklarının artmasına neden olmaktadır. Hariçten alınan enerji birim fiyatı TEAŞ üretim birim maliyetlerinin çok üzerinde olup, bu durum TEAŞ'ın ortalama birim satış fiyatındaki bu artışı satış tarifesine yansıtamamakta ve maliyetin altında bir satış tarifesi uygulamaktadır" diyor. Hariçten elektrik enerjisi alımına ilişkin sözleşmelerdeki, demin teknik endişeyi dile getirmiştim, parasal boyutuyla da o endişe burada da yansıyor. Alım garantileri nedeniyle daha ucuz olan TEAŞ üretimi azaltılarak TEAŞ dışındaki daha pahalı enerji satın alınmaktadır. Bunu yaparken de arkadaşlarımız burada değişik tablolar koymuşlar ve bu tablolarla giderek Türkiye'deki elektrik enerjisi tarifesinin nasıl yükselmek zorunda olduğunu ve niye yükselmek zorunda olduğunu, TEAŞ'ın finans problemlerini çözmek için niye yükselmek zorunda olduğunu, bunun da esas olarak bu fiyat garantisi verilen yap-işlet-devretçi firmalardan, otoprodüktör firmalardan enerji almaktan kaynaklandığını ortaya koymuşlar.

Arkadaşlar, TEAŞ bunu ortaya koymuş ama, demin avukat arkadaşımız söyledi, "Biz sesimizi Bakanlığa duyuramıyoruz" diyor. DPT birtakım şeyler koymuş, burada bir-iki raporundan örnekler verildi. Üzerinde çok durulmayan şeylerden bir tanesi olarak, önceliklerin niye yerel kaynaklara dayalı projelere verilmediğini sorguluyor DPT. Bu kimsenin işine gelmiyor tabii. Yarın burada bildiri sunacak Güven Önal hoca, Enerji Şurası'nda Bakan "138 tane proje koyarak gidiyoruz" diyordu, yolsuzluktan düşmüş ve gitmek üzereydi ama tekrar geldi. "138 tane proje masaya koyarak gidiyoruz" diyordu, onu bir başarı kriteri olarak söylüyordu ama Güven hoca çıktı kürsüye dedi ki, "İnanın bu 138 projenin bir tanesi bile yerli kaynaklarımıza dayalı değil." Öyleyse buradaki bu kaygıları biz birbirimizle paylaşmak, kamuoyuyla paylaşmak ve doğruların yakalanmasına yönelik etkileşimleri güçlendirmek zorundayız.

Arkadaşlar, TEAŞ'çılar kendilerini paraladığı halde bunu kaale aldirtamıyorlar ama elimde bir mektup var, Dünya Bankası'nın ilgili müdürü Enerji Müsteşarlığı'na yazmış, hem de 9 Kasım 1999 tarihli. Bu mektuptan sonradır ki, deprem araya girmiş, bu mektuptan sonradır ki birtakım toplantılar yapma gereği duyuluyor ve orada aynen şunu söylüyor "TEAŞ'la yapılan bu istikraz anlaşması 98 Ocağı'nda imzalanmıştı ama ondan sonra pek bir gelişme olmadı, bizi özellikle kaygılandıran üç alanda kaygılarımız var" diyor. "Birincisi TEAŞ'ın mali durumu 1999 içinde hızla kötüye gitmiştir ve TEAŞ'ın ve

Deloitte and Touche'un öngörülerinin gösterdiğine göre de bu kötüye gidiş 2000 yılında ve sonrasında da devam edecektir. Mali durumun bu kötüye gidişinin sonucu olarak TEAŞ kredi anlaşmasında belirtilen mali anlaşmaları karşılayamaz duruma gelmiştir. Ayrıca anladığımız kadarıyla Hazine TEAŞ adına onun bazı mali yükümlülüklerini de karşılamak zorunda kalmıştır. Bu kötüye gidişin birincil sebebi olarak, TEAŞ'ın TEDAŞ'a sattığından çok da yüksek fiyatlarla TEAŞ'ın yap-işlet-devretlerden ve ikincil otoprodüktörlerden enerji satın almasının hızla artıyor olması gözükmektedir. Bu sözleşmelerin pek çoğu hükümet tarafından yıllar önce müzakere edilmişlerdi", şimdi de tahkime dayalı olarak yıllara dayalı şişirilmiş projeksiyonlarla bu tür yatırımların programları yapılmaya, bağlantıları yapılmaya çalışılıyor. Ben teknik olarak önceden planlamanın gerekliliğine inanan bir insanım ama bunların gerçekten ne kadar sağlıklı olduğu tartışma götürür. "Hükümetler tarafından yıllarca önce müzakere edilmişlerdi. Bu problem çok pahalı iki yap-işlet-devretin daha gündeme gelmesiyle 99 içinde şiddetlenecektir ve daha fazla yap-işlet-devretin ve otoprodüktörün TEAŞ'a enerji satmaya başlamasıyla 2000 ve 2001 yıllarında durumun daha kötüye gitmesi beklenmektedir". Bu söylenenler aynen TEAŞ'ın raporunda da yansıtılıyor, teker teker rakamlar olarak var.

"TEAŞ'ın durumu daha kötüye gitmeden ve Hazine'den önemli kayıplara yol açmazdan veya onun mali yükümlülükleri üzerinde bozucu etkilere başlamazdan önce bu durumun düzeltilmesi gerekmektedir. Biz firmanın mali sağlığını iyileştirmek üzere Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ve TEAŞ'ın bir mali iyileştirme planı hazırlamasını tavsiye ederiz. Firmanın mali durumunu iyileştirmek üzere atılabilecek adımlar şunları kapsamalıdır" diyor ve birtakım maddeler sıralıyor.

"1) Toptan elektrik satış tarifelerindeki yükselmenin, perakende satış tarifesindeki yükselmelerden daha hızlı adımlarla olması -yani zam denilen şey kaçınılmaz olarak gündeme gelecek), 2) Bunun mümkün olduğu yerlerde, yani yeniden görüşmelerin mümkün olduğu yerlerde yap-işlet-devretler ve otoprodüktörlerle satış anlaşmalarının yeniden müzakere edilmesi. Büyük yap-işlet-devretçilerden birisi yeniden müzakereye istekli olabileceklerini bize bildirdi. "Ben hallerine biraz acıyorum ama, Bakanlık temsilcisi arkadaşlarımızın da tek sığınabileceği şey bu: Biz de bunun riskini gördük ve yeniden görüşmeye yanaşıyoruz", diyor. Çünkü, gerçekten herkes için ballı börek durumunda olan sistem çökmek üzeredir.

Bir diğer şey, "Halihazırda Türkiye'nin büyük yedek marjının olması nedeniyle, - evet Dünya Bankası bunu söylüyor arkadaşlar- henüz hukuki anlaşmaları sonuçlandırmayan yap-işlet-devretlerin ertelenmesi" diyor. Yani, bunlar da biliyorlar bu projeksiyonların nasıl şişirme projeksiyonlar olduğunu, birbirimizi kandırmayalım

diyorlar. “5) Yeni projeler için yap-işlet-devretten rekabetçi yap-işlet ihalelerine kaydırılma gözetilmesi. 6) Henüz sonuçlandırılmamış, işletme hakkının devri maliyetlerinin nasıl düşürüleceğinin sıkı bir incelemeye alınması. 7) Yakıt ve personel dahil olmak üzere TEAŞ'ın iç maliyetinin düşürülmesi, yani insan eksiltmeler gündeme gelecek. 8) Yeni üretim kapasitesi için önerilen büyük yatırımların gerekli olup olmadıklarından emin olmak için talep projeksiyonlarının gözden geçirilmesi. 9) Hükümetin onun üretimindeki rolünün azaltılması ve kaynak veriminin politikalarıyla tutarlı olup olmadığını görmek için TEAŞ'ın kendi yatırım planlarını sıkı bir şekilde gözden geçirilmesi” diye sıralanıyor.

Arkadaşlar, bizlerin yıllardan beri söylediği birtakım gerçekler ve bizlerin o söylediğimiz gerçekliklere kaynaklık eden bilgilerle bizi besleyen yurtsever arkadaşlarımızın kaygıları, burada sistemin bütünüyle çökme noktasına geldiği noktada bir imdat işareti olarak ortaya çıkmış durumda. Böyle şeyler varken gerçekten bu sistemin bu haliyle gitmesini kim nasıl savunabilir? O nedenle biz burada sektörümüzün problemlerini açıklıkla tartışmak ihtiyacındayız. Bildiğimiz gerçekleri birbirimizle ve kamuoyuyla tartışmak ve onun bu ülkenin geleceğini ipotek altına koyan, yanlış birtakım ticari ve iş bağlantılarıyla karartılmasının önünü kesecek bir güce, siyasi etkinliğe dönüşmesinin yaratılması bizlerin görevidir. Bu platformları, bu görevin yerine getirmesinde -kamuoyuna ulaşmakta etkin kılmalıyız- kullanmalıyız.

TUNCAY DERMAN (ETKB Daire Başkanı) - Ben size cevap vereyim efendim. Yanışlarınızı söyleyeceğim bakın. Biraz evvel anladığım kadarıyla hepsini doğalgaz santralı gibi takdim ettiniz, “Yerli kaynakları kullanmıyor” dediniz.

Şu anda Bakanlığın yap-işlet-devret projeleri kapsamında 150 tane hidrolik santral var. Gücünü ve enerjisini de söylememi de ister misiniz? Geçin. Termik santrallardan en az 8 tane ...

HAŞİM AYDINCAK (EMO Ankara Şube Başkanı) - Sayın Cumhurbaşkanı Birecik santralına 19 uluslararası bankanın konsorsiyum oluşturarak, koşarak geldiğini söyledi. O projeye sağlanan yüksek fiyat garantisi olunca, 19 değil 119 banka da koşturur gelir. TEAŞ'ın TEDAŞ'a 4-4.5 cent'e sattığı enerjiyi bu santraldan 16 cent'e satınalma garantisi verildiği söyleniyor. Bu rakamın doğrusunu biliyorsanız açıklar mısınız?

TUNCAY DERMAN (ETKB Daire Başkanı) - 40 banka, 19 değil. Ne var bunda, neyi tartışıyorsunuz? Bir şeyin farkına varalım lütfen. Bir proje bedeli var, bir de ihale bedeli var. TEAŞ'ın bahsettiği bu pahalılık bir yatırım yapmıyor. Şöyle; TEAŞ bir tesisi ihale ediyor, parasını kendisi karşılıyor ve bir fiyat elde ediyor bundan. Bir de bütün masrafları bir şirkete ait a'dan z'ye kadar tesisi alıyor projelendiriyor, tesis ediyor, 20 yıl

sürelî işletiyor, bütün amortismanlarını, bütün masraflarını, yapılacak bütün işletme ve tesis masraflarını yapıyor. Bu ikisinin arasında bir fark olduğunu biliyorsunuz herhalde, yani bu ikisi aynı şey değil ki, ayrı ayrı bedeller bunlar. Kalkıp da bir ihale bedeliyle, bir yatırım, bir proje bedelini aynı bazda kabul ediyorsunuz, bu birincisi. İkincisi, “Yerli kaynaklar kullanılmıyor” diyorsunuz, bal gibi kullanılıyor, gelin size listesini vereyim. Ben kullanıyorum, BOT projeleri arasında 8 tane linyit santralim var. Onun dışında bir sürü hidrolik saydım size. Rüzgar santralleri var, onu da herhalde santral sınıfına sokuyorsunuz. İthal kömür santralim var ayrıca, yani çeşitlendirmek için de her şeyi yapıyoruz. Fuel-oil santrallerimiz var, ithal LPG santrallerimiz, yerli yakıtları kullanan santrallerimiz var. Yani, bir şeyi iyice öğrenmeden, rapor dediğiniz bir şeye bakarak yanlış söylüyorsunuz ve kamuoyunu yanlış bilgilendiriyorsunuz.

BAŞKAN - Sayın katılımcılar, değerli arkadaşlar; Hepinize katkılarımızdan dolayı teşekkür ediyorum. Yarın programın ikinci kısmı sabah 9:00'da ikinci oturumda buluşmak üzere iyi akşamlar diliyorum.

